

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

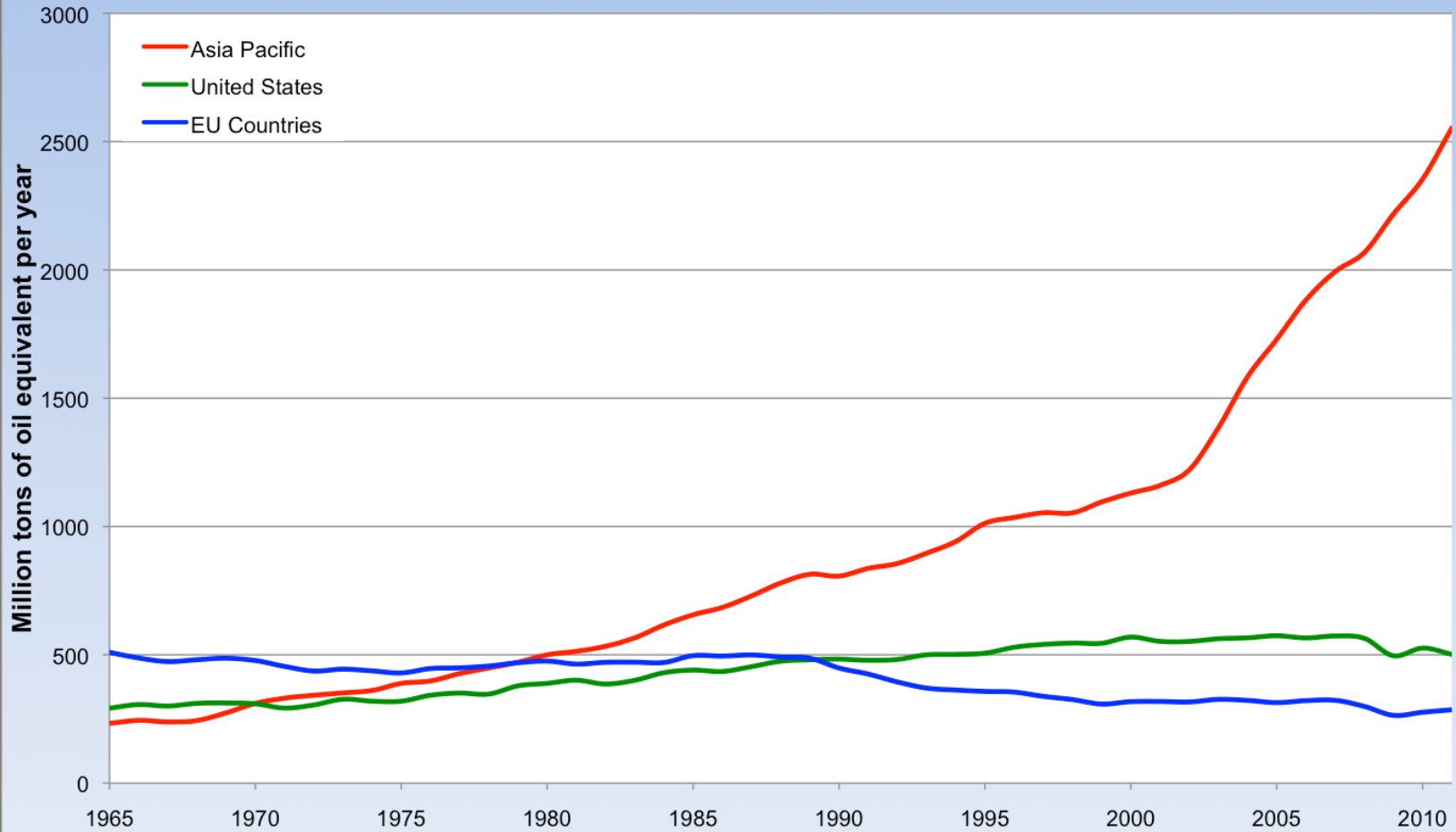
INVESTICE
DO ROZVOJE
VZDĚLÁVÁNÍ

FOSILNÍ PALIVA: UHLÍ

Filip Černoch

FSS MU

Coal Consumption 1965-2011

Data source: 2012 BP Statistical Review of World Energy

© Robert Rapier -- ConsumerEnergyReport.com

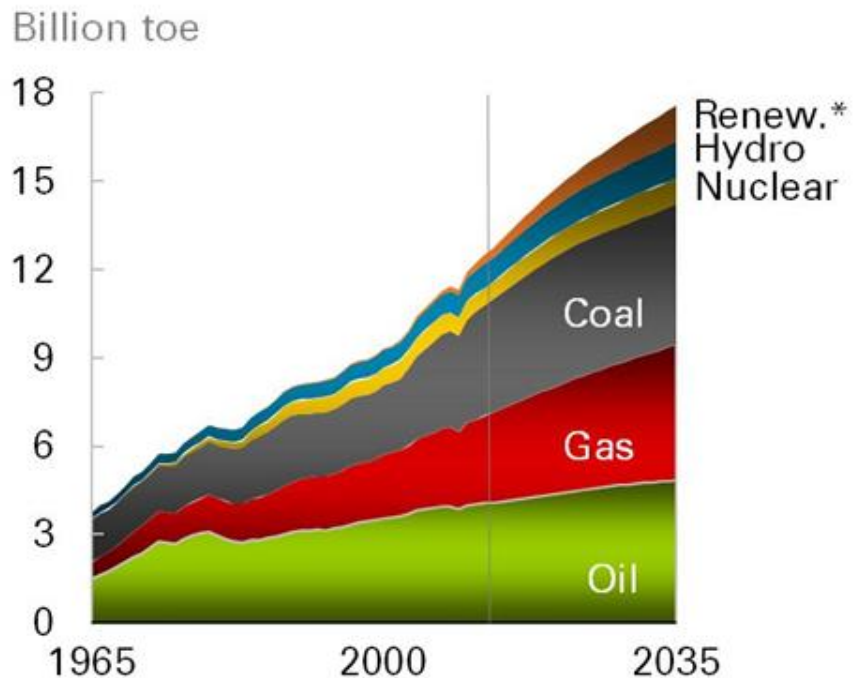

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

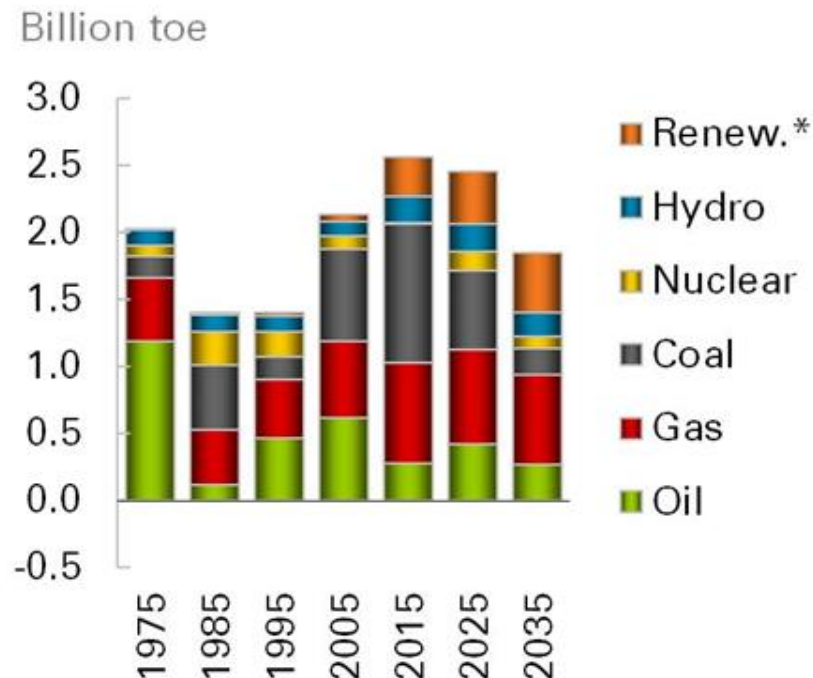
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Consumption by fuel

*Includes biofuels

Ten year increments by fuel

Energy Outlook 2035

© BP 2014

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

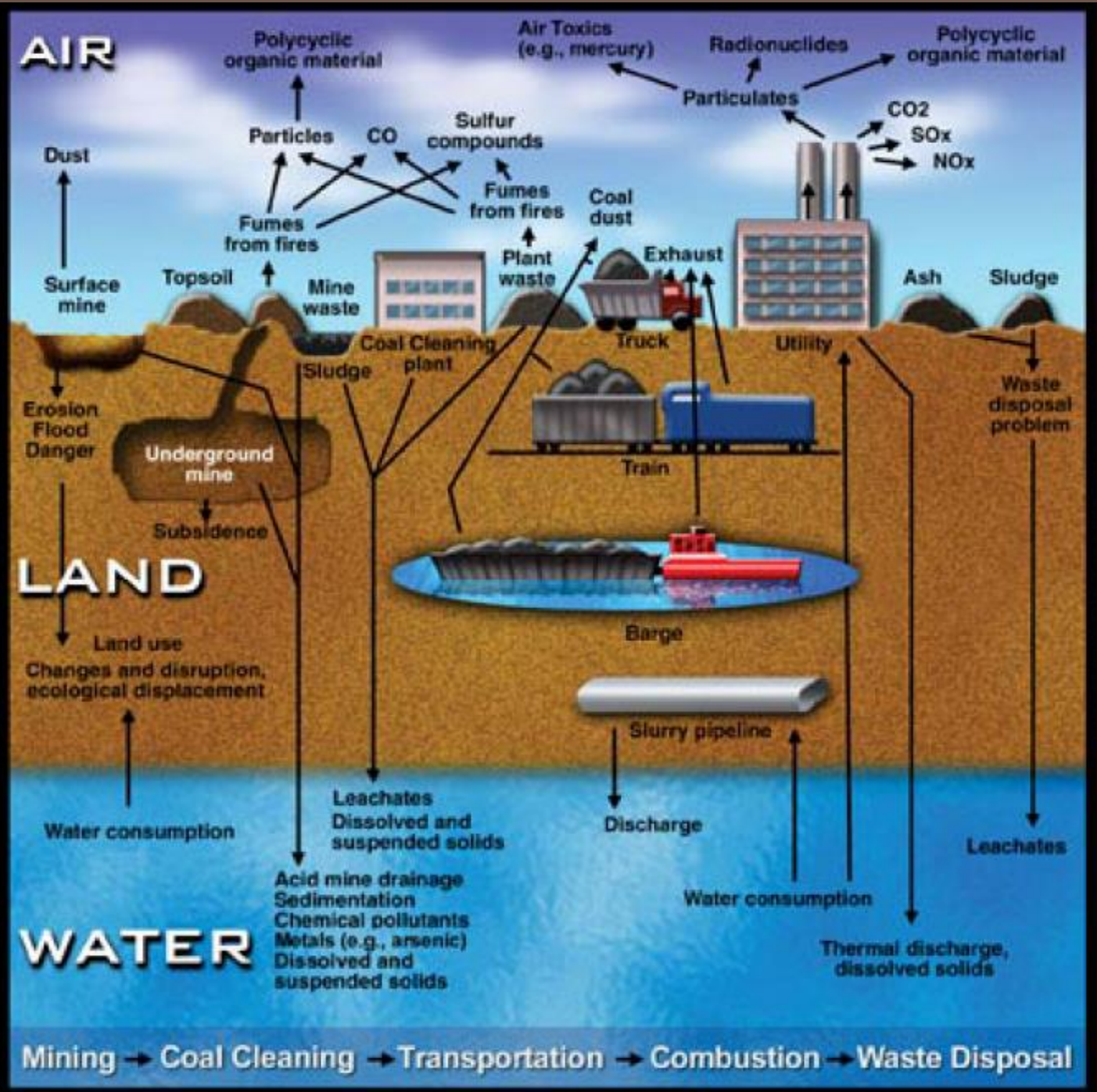
Využívání uhlí

- V Číně už 1000 BCE vyčerpán důl Fu Shun. 300 BCE Theophrastus popisuje spalování uhlí v Řecku. Římané v Británii 400 CE.
- Vysoké nároky na dřevo spojené s výrobou skla (už 3000-3500 BCE), později se přidává dřevěné uhlí pro tavení železa, cínu, mědi...
- Deforestace v Londýně v 1200, v 1500 už rudy z Irska, Skotska, Walesu.
- Vyčerpání uhlí na Týnu u Newcastleu – těžba v dalších oblastech, nová profese.
- 1352 první mezinárodně obchodovanou komoditou.
- Start průmyslové revoluce, parní stroj, výroba oceli, koks. Navy.
- 1910 uhlí 60 % světového energetického mixu, mezi válkami ústup ze scény.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Těžba a využití uhlí

- Těžba – zásahy do krajiny, vodních toků, prach. Změna biotopů a krajiny celkově. Hluk. Estetické poškození.
- Příprava k dalšímu zpracování – odstraňování nečistot, uvolňují se kyseliny, těžké kovy a další prvky a chemikálie.
- Transport – jak znečištění z daného materiálu, tak i z dopravy.
- Pracovníci – vystavení pracovníků negativům uhelné energetiky
- Spalování uhlí pro energetické účely – skleníkové plyny, primární polutanty. Redukční smog
- Odpad ze spalování

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Spalování uhlí

Složka uhlí	Produkt spalování	
Uhlík	Uhlík reaguje s kyslíkem a tvoří oxid uhličitý. S omezeným kyslíkem CO.	CO ₂ – hlavní skleníkový plyn. CO – nedokonalé spalování, hlavně v dopravě (města), metalurgické procesy, chemická výroba, domácí topení dřevem. Inverze a následně smog.
Vodík	H reaguje s O a tvoří vodu	
Dusík	N se mění v oxid dusnatý NO a oxid dusičitý NO ₂	NO _x - oxidy dusíku. Zdrojem motory, průmyslové procesy, spalování fosilních paliv.
Síra	Mění se v oxid siřičitý SO ₂	SO ₂ – v ropě, uhlí, rudách kovů. Při spalování paliv obsahujících síru, při rafinaci ropy nebo extrakci kovů. Tvoří kyselé deště a další sírové sloučeniny.
Kyslík		
Další prvky		Nikl, rtuť, arsen, chrom, kadmium, olovo, fluor, chlor
		<p>PM (pevné částice, polétavý prach)</p> <p>Primární – ze spalování, přímo do atmosféry. Hrubo zrné částice.</p> <p>Sekundární – vznikají v atmosféře z plynných emisí. Sulfáty z SO₂ z elektráren a průmyslových zařízení, nitráty z NO_x z elektráren, automobilů a dalšího spalování, saze z organických emisí z automobilů a průmyslových zařízení. Jemné částice.</p>

Primární znečištění

CO ₂	Bezbarvý plyn bez chuti a zápachu. Nedýchátný.	Sám o sobě zdravotně nezávadný. Skleníkový plyn, absorbuje infračervené záření unikající z povrchu země, způsobuje oteplování atmosféry.
CO	Bezbarvý, bez chuti a zápachu. Jedovatý.	Ztráty vidění, schopnosti koordinace, snížená schopnost se učit a vykonávat složitější činnosti. Problematický pro osoby trpící kardiovaskulárními chorobami.
S ₀₂	Bezbarvý, páchnoucí, jedovatý	Krátkodobá expozice: dospělí a děti s astmatem dýchací obtíže. Dlouhodobá expozice (s vysokou úrovní PM): zhoršení stávajících kardiovaskulárních chorob, respirační problémy, poškození plic. Váže se na hemoglobin.
NO _x (NO Oxid dusnatý, NO ₂ oxid dusičitý)	Jedovaté	NO tvoří zhruba 90 % emisí ze spalovacích zařízení. NO _x reagují ve vzduchu, tvoří přízemní ozón a jemné částice. Krátkodobě (pod 3h) poškození plic a zhoršení potíží osob s respiračními potížemi. Dlouhodobé vystavení nevratné poškození plicní struktury. Vede k zvýšenému množství dusíku v půdě a krajině – změna diverzity. V akvasystémech vede k eutrofizaci. Zvyšuje kyselost půdy a vody.
Kyslík		
PM		Nesou s sebou polyaromatické uhlovodíky, polychlorované bifenyly, pesticidy, těžké kovy – hodně se liší podle vzniku. Zánětlivé onemocnění plic, problémy srdečně-čevního systému, choroby dolních cest dýchacích, chronické obstrukční nemoci plicní, snižování délky dožití.

Sekundární znečištění

- Londýnský (redukční) smog
  - Kouř s mlhou, typicky v zimě, inverze. Především SO_2 + PM = transport plynných látek smogu do plic.
- Losangelský (fotochemický) smog
  - Slunce + dopravní a energetické exhalace. NO_2 + UV záření – O-, následně O_3 (přízemní ozón). Celkově směs uhlovodíků, NO_x , uhlíku (CO , CO_2), přízemní ozon.
  - Nad prahovými hodnotami 30 % obyvatel měst, 20 000 předčasných úmrtí.
  - Narušuje funkci buněk, poškozují rostliny, dýchací potíže, snížení obranyschopnosti organismu.
- Kyselé deště
  - Sírné a dusíkaté deště

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Produkty spalování uhlí

Emise	Množství škodlivin (v tunách na 1TWh provozu 1000MW bloku za 1000 hodin)
SO ₂	2600
NO _x	2800
CO ₂	1 200 000

Typická 1000MW uhelná elektrárna = 6 milionů tun CO₂ ročně = ekvivalent 2 milionů automobilů. A také 2 670 000 tun popela.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

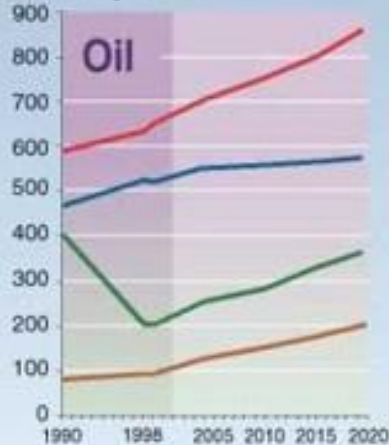
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Emise CO2

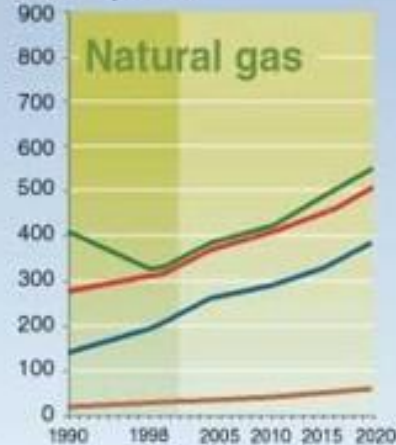
CO2 emissions from...

DRAFT UNDER REVIEW

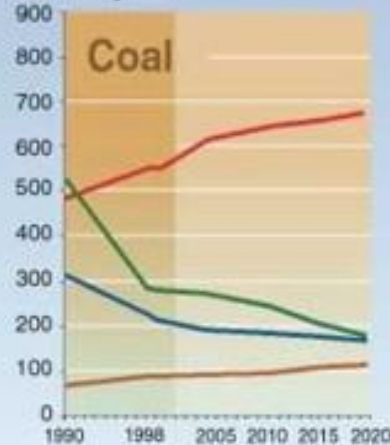
Million metric tonnes carbon equivalent

Million metric tonnes carbon equivalent

Million metric tonnes carbon equivalent

— United States — Western Europe — Eastern Europe and Former Soviet Union — Africa

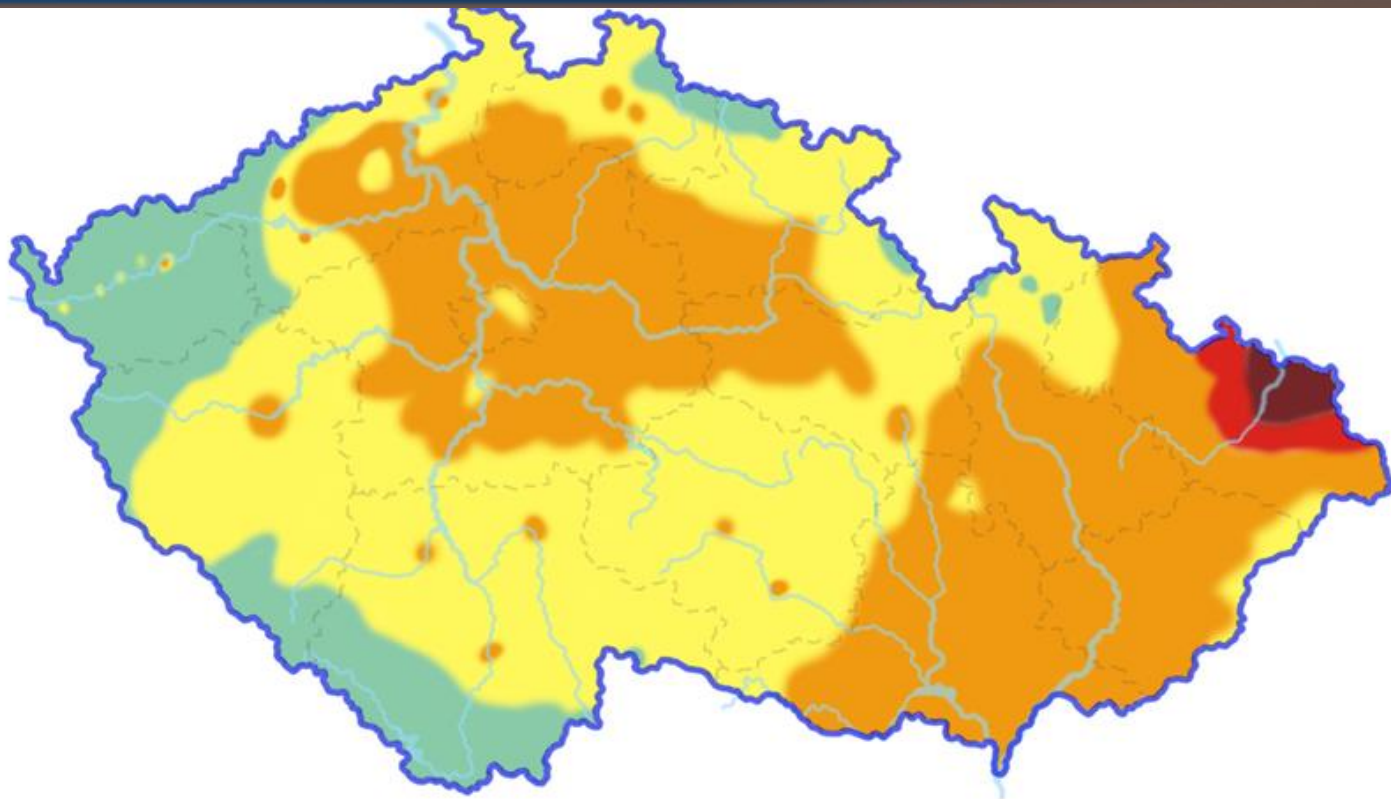
GRID Arendal UNEP

Source: Energy Information Administration/International Energy Outlook 2001, based on EIA, International Energy Annual 1999, DOE/EIA-0219(99) Washington DC, Jan. 2001 and EIA, World Energy Projection System 2001

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Průměrná roční koncentrace pevných částic PM_{2,5} v ovzduší v Česku v roce 2011

English: Annual average concentration of particulate matter PM_{2,5} in Czech Republic in 2011

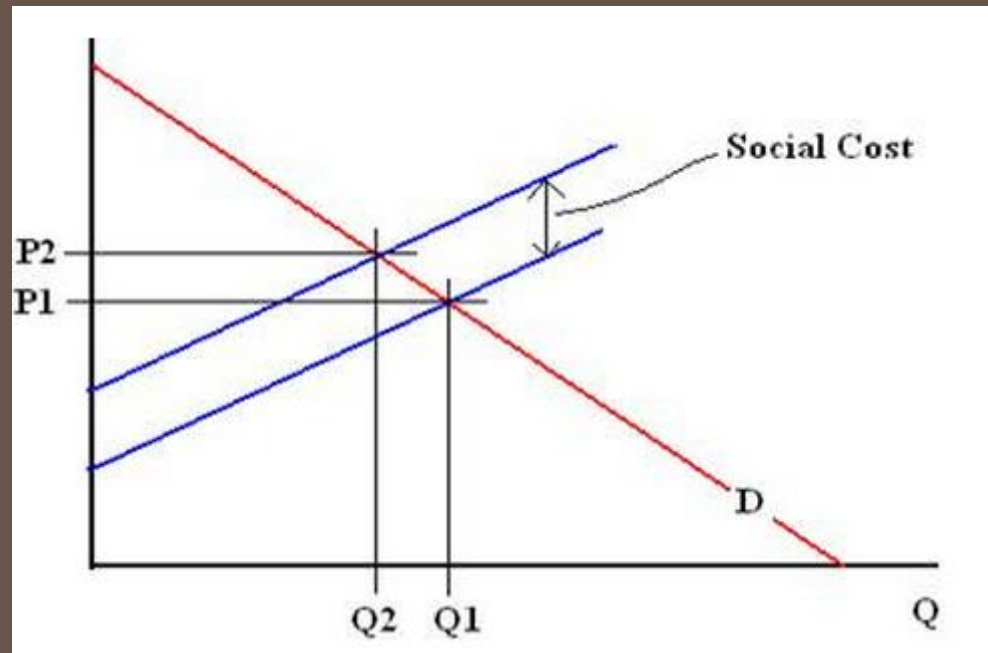
Tento projekt je spolufinancován E

INVESTICE DO R

Externality

- V ekonomické terminologii selhání trhu. Situace, kdy pozitivní či negativní dopady činnosti nejsou zahrnuty do nákladů. A nejsou je tak osoby, které nejsou přímo zahrnuty do daného obchodu.

<http://www.youtube.com/watch?v=zcPRmh5AIrI>

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Negativní externality těžby uhlí

- ❑ Zábory zemědělského a lesního půdního fondu a pozemků
- ❑ Destrukce, degradace a kontaminace půdy
- ❑ Narušení hydrogeologického a hydrologického režimu vod, jejich kontaminace
- ❑ Narušení stability horninových masivů a svahů
- ❑ Narušení ekologické rovnováhy konkrétního mikroregionu s možností ovlivnění jeho mikroklimatu
- ❑ Narušení či znehodnocení krajiny
- ❑ Snížení kvality bydlení a snížení hodnoty nemovitostí
- ❑ Změny infrastruktury, omezení rekreačního ruchu...

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Negativní externality využívání uhlí

- Emise PM, produkce plynů negativně působících na obyvatele i faunu
- Nemoci z povolání, zvýšená nemocnost obyvatelstva
- Doprava (vysoká prašnost)
- Účinky na majetek, úrodu, lesy, vodní zdroje (vymývání síry z uhlí)
- Účinky na globální oteplování
- Hluk
- Zábor území pro uložení zbytků po vyhoření paliva (popílek, energosádrovec).

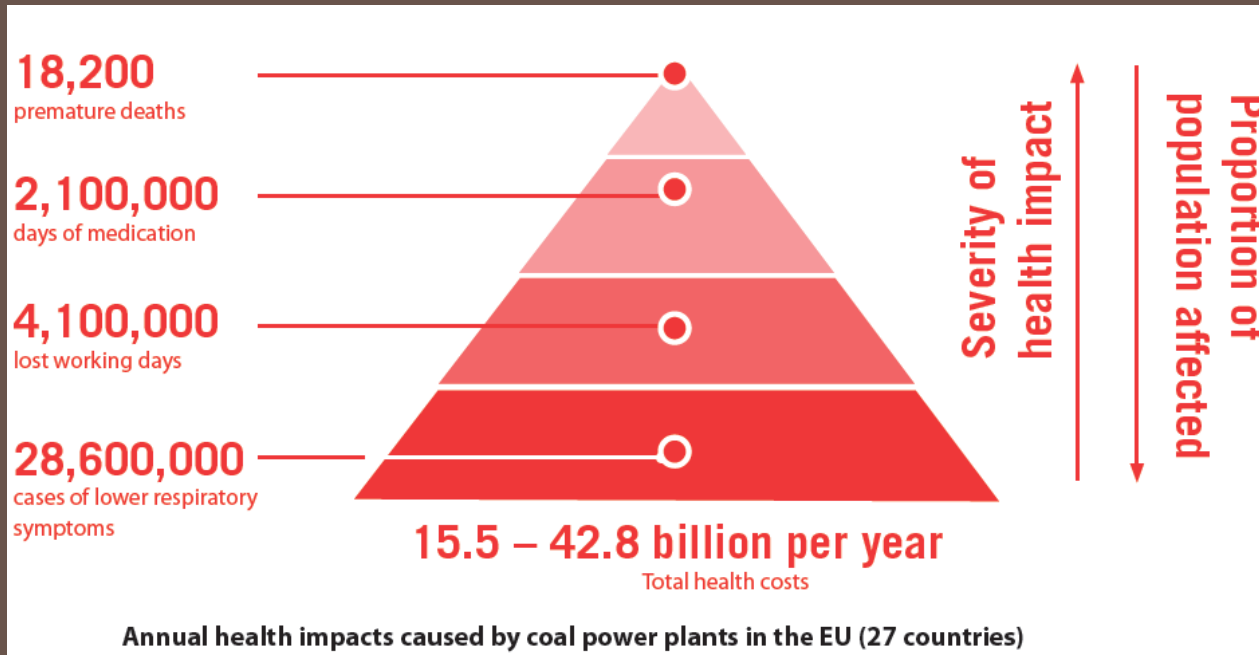
Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Odhady dopadů na zdraví

- Kolem 18200 předčasných úmrtí, 8500 nových případů chronické bronchitidy, přes 4 miliony ztracených pracovních dní ročně. (V EU). Zkrácení průměrné délky života o 8 měsíců.
- Vyjádřeno ekonomicky 42,8 mld. euro ročně.

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Příklad situace v ČR

- ❑ Zákon 44/1988 – Horní zákon
  - ❑ Zákon 62/1988 – o geologických pracích
  - ❑ Zákon 114/1992 – o ochraně přírody a krajiny
  - ❑ Zákon 289/1995 – lesní zákon
  - ❑ Zákon 334/1992 o ochraně zemědělského půdního fondu
  - ❑ Zákon č. 185/2001 o odpadech
  - ❑ Zákon 254/2001 o vodách
-
- ❑ Úhrada za povolení vyhledávání a průzkum
  - ❑ Úhrada z dobývacího prostoru
  - ❑ Úhrada z těžby nerostu
  - ❑ Důlní škody a jejich náhrada
  - ❑ = ze zákona povinnost uvést do původního stavu

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příklad situace v ČR a EU

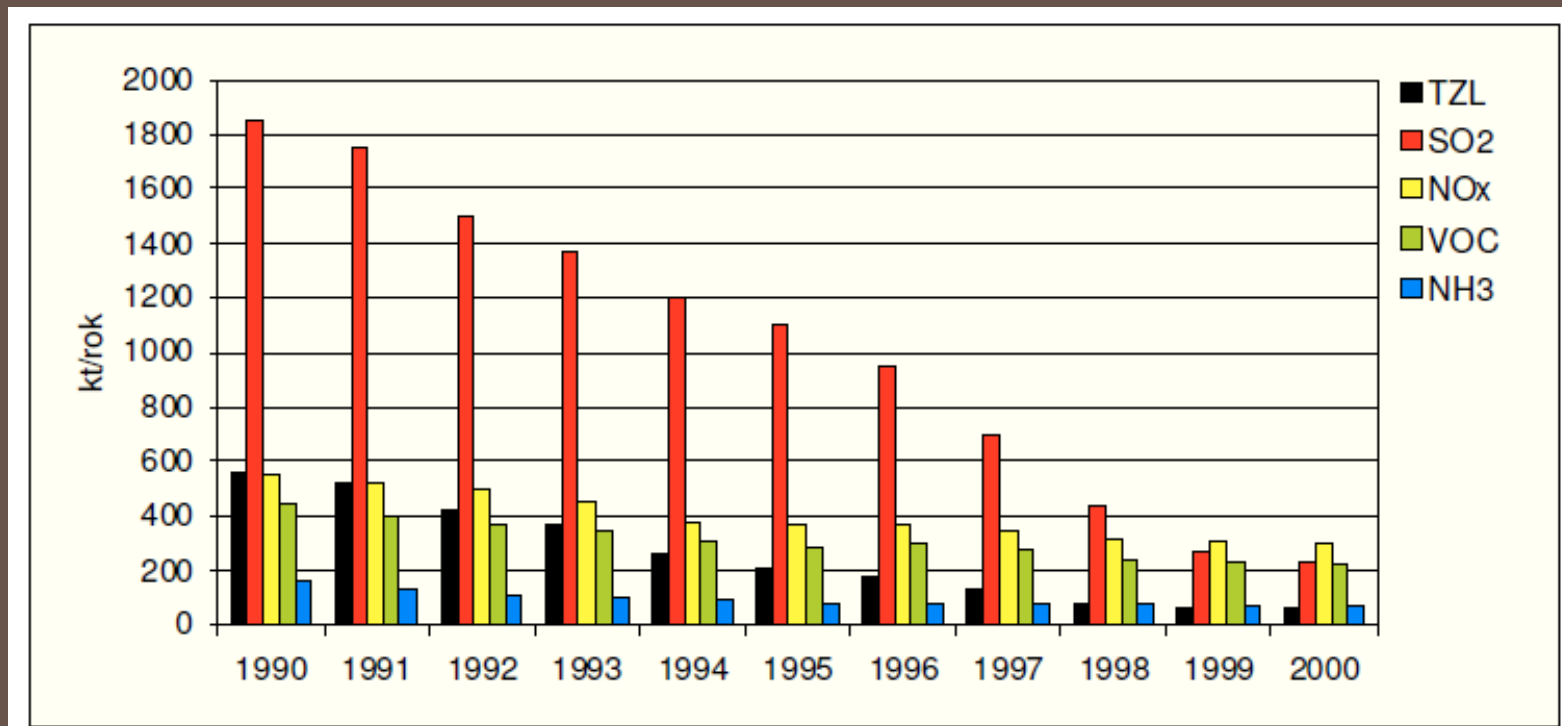
- ❑ Zákon 201/2012 o ochraně ovzduší
- ❑ Zákon 76/2002 o integrované prevenci a omezování znečištění (BAT)
- ❑ Směrnice 2008/50/ES o kvalitě vnějšího ovzduší
- ❑ Směrnice 2010/75/EU o průmyslových emisích
- ❑ EU ETS

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

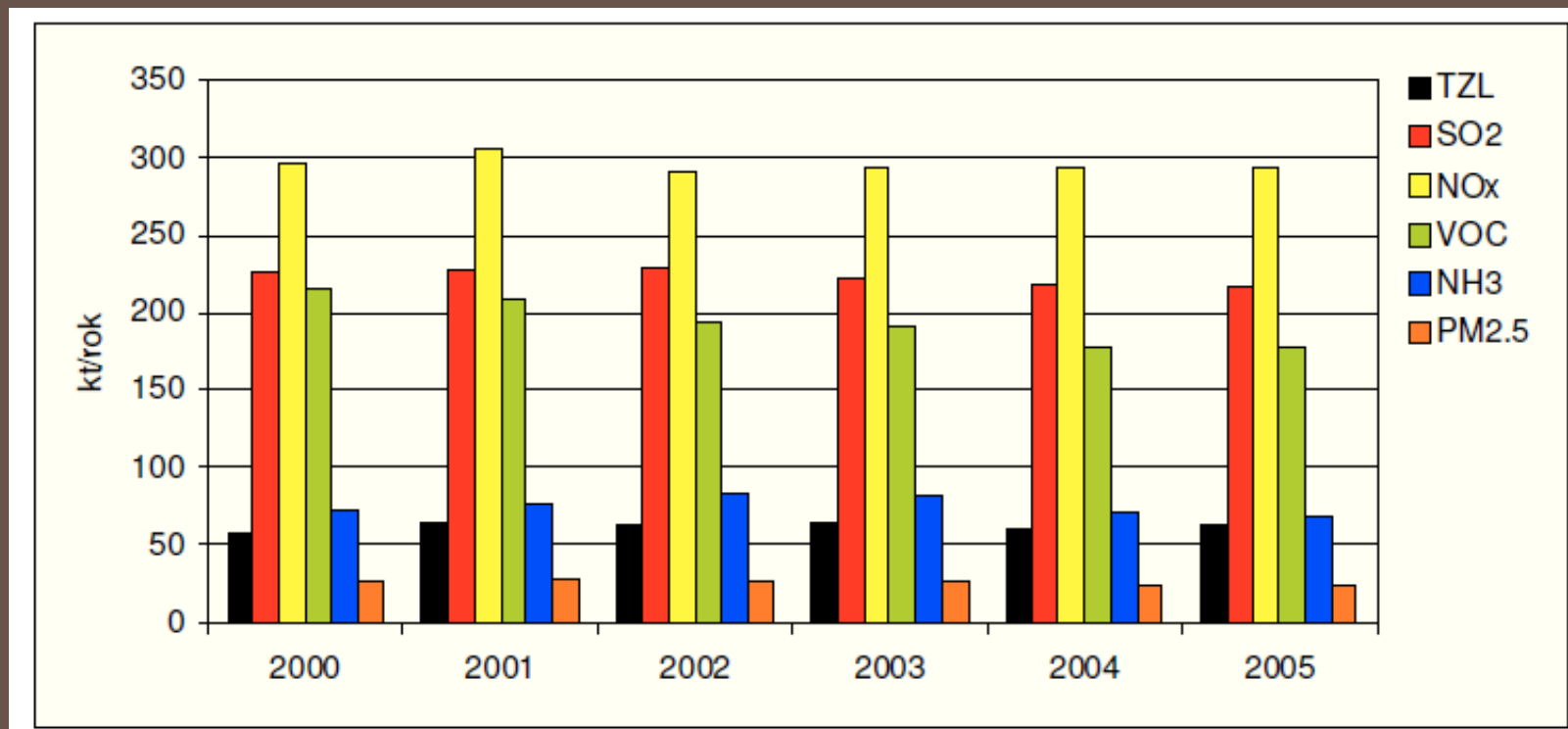
Příklad situace v ČR

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

Příklad situace v ČR

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

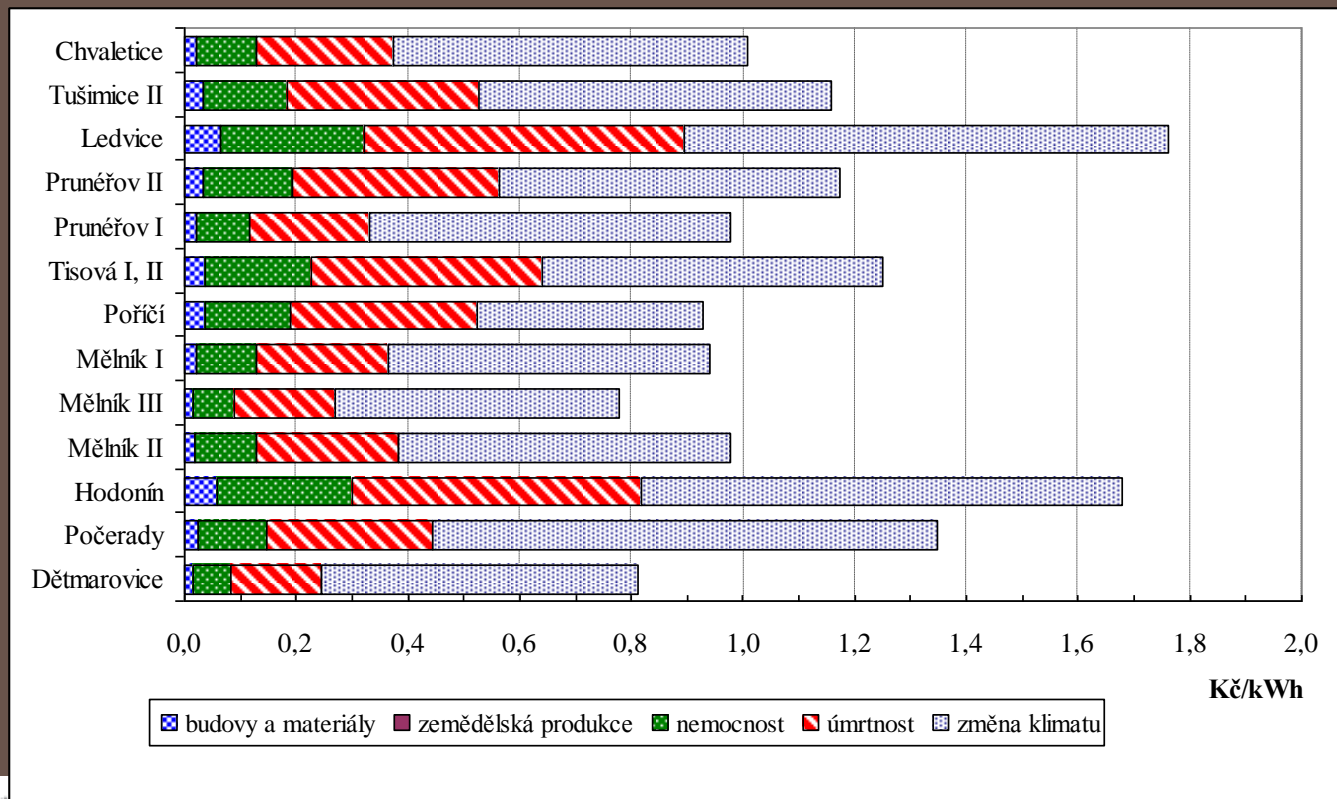

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Výše externích nákladů výroby elektrické energie

Zdroj: centrum pro otázky životního prostředí UK
Cena elektřiny v 2003 – cca 3-5 Kč/kWh

V Kč/kWh pro vybrané energetické zdroje v roce 2003

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky.

